

10. Totomianz V. Internationales HandworteBuch des Genossenschaftswesens. – Berlin, 1928. – S. 23.
11. Шаарс Марвін А. Кооперативи: принципи и практика \ Пер. с англ. М.: VOCA, 1989.
12. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Логос, 2001. – 380 с.

УДК 332.1.005 : 339.9

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Кучер С.Ф. – к.е.н., доцент, Азовський регіональний інституту управління Запорізького національного технічного університету м. Бердянськ

Постановка проблеми. Аналіз провідних елементів процедури формування стратегічного плану приморського регіону, необхідного для забезпечення стійкості й розвитку, являє собою етап до планових досліджень, на якому системно аналізуються фактори глобального середовища й ресурсного потенціалу соціально-економічної системи для визначення «поточного стану» і виявлення умов для подальшого функціонування й розвитку системи економічної регіоналізації.

Стан вивчення проблеми. Розвитку регіонального менеджменту значну увагу приділяють вітчизняні вчені-регіоналісти, що засвідчує ряд прикладних фундаментальних праць з регіональної політики вчених Інституту регіональних досліджень НАН України; з дослідження регіонального економічного простору вчених Ради по вивченню продуктивних сил НАН України [1]; з вивчення проблем регіонального менеджменту, яким займаються Д. Стеченко [2], А. Мазур [3], В. Василенко [4], А. Мельник [5], Б. Адамов, А. Лук'янченко, М. Чумаченко та інші учені.

Розбіжні площини регіоналізації були проаналізовані вітчизняними дослідниками В.В. Лісничим, Н.В. Мирною, С.А. Романюком, В.К. Симоненком, В. Фесенком, М. Шаповаленко, М.О. Шульгою тощо. У цих дослідженнях терміни регіоналізм і

регіоналізація розуміються як антоніми централізму і централізації. Комплексно цей підхід до регіоналізації може бути представлений у категоріях інституційних змін на національному та субнаціональному рівнях, соціально-економічної регіоналізації (регіонування), як процес обґрунтування територіального поділу на макрочастини (макрорегіоналізацію) [11, с. 24].

На погляд автора, у вищезгаданих дослідженнях фрагментарно приділяється увага тим глобалізаційним факторам диференціації приморських регіонів, наслідком впливу яких є нерівне положення внутрішньодержавних регіонів з точки зору їх природно-економічної конкурентоспроможності на національному і міжнародному рівнях. В Україні на цей час активно здійснюється науковий пошук змісту поняття регіоналізації як категорії регіоналістики та одного із напрямів регіональної політики, концептуальні основи якої мають відповідати сучасному глобалізаційному етапу розвитку суспільства.

Завдання і методика досліджень. Мета статті – дослідити проблеми і методологію, перспективи економічної регіоналізації у системі регіонального менеджменту та її зв'язок з глобалізацією.

Об'єктом дослідження є процес економічної регіоналізації, як суб'єкт мезо-рівня національної економіки, що розробляє програму свого розвитку на середньострокову перспективу в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є методологічні аспекти, програми та інструменти розвитку, що враховують географічні, соціальні, економічні та демографічні особливості економічного району. Наукова новизна полягає у вирішенні наукового завдання щодо теоретичного обґрунтування і розробки методологічних аспектів регіональної програми розвитку в умовах регіоналізації національної економіки з урахуванням соціальних, економічних, фінансових та інституційних особливостей конкретних приморських регіонів, які обумовлюють можливість їх виходу на зовнішні ринки.

Результати досліджень. Важливим інструментом розв'язання цього питання є регіональна політика розвитку людських ресурсів. Передумовою та механізмом її впровадження в сучасних умовах стає природно-економічна регіоналізація. Процеси природно-економічної диференціації регіонів, що відбуваються

в умовах глобалізації, та їх вплив на регіональну політику ще не є достатньо дослідженими, а сам конструкт, яким вони позначаються, ще тільки входить у науковий лексикон [19].

Зміст концепту природно-економічної регіоналізації передбачає застосування понятійного арсеналу, який виходить за рамки концептуальних уявлень теорії регіоналізації (регіонування), які спираються на визначення меж територій за тими чи іншими ознаками та критеріями. Зважаючи на те, що питанням визначення регіону науковою спільнотою приділено достатньо уваги, ми, не зупиняючись на цьому, відсилаємо до публікацій, де достатньо повно наведені характеристики та зроблено огляд ознак регіонів відповідно до різних дослідницьких підходів [14; 10]. Контекст нашої проблематики потребує врахування досягнень сучасних соціально-філософських теорій, у яких осмислюються ті чи інші реалії постіндустріального етапу розвитку суспільства.

З огляду на реалії “інформаційного” суспільства, теорію якого розроблено іспанським філософом М. Кастельсом, концепт регіоналізації вже не може обмежуватись уявленнями про соціально-економічне районування, або регіоналізацію, яке здійснюється за критеріями адміністративно-територіального поділу. Територіальне впорядкування за тими чи іншими критеріями та (або) легітимізація органів влади на певних територіях (адміністративна регіоналізація) виступає одним із варіантів регіоналізації, яким не вичерпуються інші можливості формування цілей регіональної політики і регіональної ідентичності. Під впливом глобалізації та інформатизації територіальний простір значною мірою змінює свої властивості бути основним ресурсом життєдіяльності людей. Постіндустріальна регіоналізація концептуально більшою мірою вписується в принципово іншу систему поглядів, яка не прив'язана до території. Її суть полягає у розгляді району (регіону) як суто розумової, інтелектуальної конструкції, яка дає змогу досліднику впорядкувати інформацію у територіальному відношенні. Такий підхід поки що не знаходить широкої підтримки вітчизняних дослідників і, зокрема, підданий критиці М.І. Долішнім [11, с. 26].

Вітчизняна регіоналістика дотримується поглядів, згідно з якими розв'язання проблем побудови дійового механізму державного управління регіонами України неможливе без визна-

чення поняття “регіон” та його ідентифікації з конкретним територіальним простором нашої країни [15, с. 195].

Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на сучасне суспільство, у тому числі на регіоналізацію територій, змушує шукати більш адекватну відповідь на проблеми глобалізації. Інформація становиться системоутворюючим фактором розвитку суспільства, ключовою характеристикою якого є сітьова логіка організації соціальної структури в глобальному, регіональному, локальному аспектах. Глобальна економіка, стверджує іспанський філософ, характеризується своєю взаємозалежністю, своєю асиметрією, своєю регіоналізацією, зростаючою диверсифікацією у кожному регіоні, своїм вибіркоким входженням у світові процеси [12, с. 117]. Вибіркове (точкове) входження окремих територіальних утворень (фрагментів або зон територій) у світові процеси є наслідком нової постіндустріальної регіоналізації, яка відбувається не за критеріями адміністративно-територіальної приналежності, а за критеріями природно-економічної ідентичності. Це й зумовлює необхідність перегляду концепту регіоналізації з точки зору постмодерної методології.

У цьому аспекті методологічно важливими є дослідження Ентоні Гіденса, який розглянув явище регіоналізації з позицій теорії структурації. Структурація (структурування) – це процес оформлення соціальних систем, які організуються та відтворюються через взаємодію (соціальні практики) соціальних акторів та груп. Цей процес нерозривно пов'язаний із структурою, під якою вчений розуміє правила та засоби, на основі яких функціонує соціальна система. Правила та засоби є структурними особливостями системи. Одночасно вони є способом і наслідком соціальної практики, яка створює систему. Виходячи з цих конструктів, Е. Гіденс розкриває регіоналізацію як:

а) структурування соціальної поведінки (соціальної системи);

б) локалізацію (встановлення місцезнаходження) та зонування загальноприйнятих соціальних практик у просторі-часі [8, с. 186];

в) правила та засоби, які є інструментом просторово-часової організації локального розміщення у рамках глобальних соціальних систем [8, с. 190].

Запропоноване Е. Гіденсом трактування регіоналізації розширює концептуальні уявлення про процеси регіоналізації у постіндустріальному світі, в якому зростання регіонів вбачають не у концентрації матеріальних ресурсів і адміністративних повноважень на певній території (адміністративна регіоналізація), а у зростанні природно-економічного потенціалу та мобілізації людського капіталу в окремих локальних зонах, у сільовій (інформаційній) взаємодії територіально розподілених системних акторів регіонального розвитку (природно-економічна регіоналізація). Постіндустріальне суспільство формує новий підхід до регіональних процесів, в якому основним є організація саморозвитку регіонів, які базуються на формуванні відповідних соціальних практик та встановленні правил та способів функціонування соціальних спільнот. Нова (природно-економічна) регіоналізація – це просторово-фрагментарна локалізація природної, економічної та інших видів діяльності, які узгоджуються в часі із світовими ритмами суспільного життя, базуються на новітніх соціальних практиках - розробці нових технологій і продуктів (в тому числі управлінських), створенні інформаційно-комунікаційної інфраструктури та розвиненої системи соціально-культурних послуг.

Нові соціальні практики в європейських країнах активно формуються на локальному рівні під впливом глобалізаційних процесів у межах кожної окремої держави. Загальні закономірності впливу виявляються так:

- органи публічної влади стають об'єктами впливу з боку міжнародних структур (ООН, Рада Європи, структури ЄС, ВТО, МВФ, Світовий банк, транснаціональні компанії тощо);
- створюються нові зони впливу та співвідношення можливостей соціальних акторів у сферах, які раніше знаходились під інклюзивним контролем держави, знижується роль адміністративного ресурсу в регулюванні економічних, політичних та інших процесів;
- виникає феномен сільової (горизонтальної) взаємодії на недержавному рівні. На цій основі формуються нова коаліційність політичних, економічних, громадських акторів, нові інформаційні зв'язки (інформаційні вузли), через які вони включаються в глобальні структури та процеси;

- виникає імператив міжрегіональної взаємодії (як всередині держави так і поза її межами), яка визначається не адміністративним та матеріальними ресурсами, а економічною доцільністю, рівнем культури здійснення економічної, політичної та інших видів діяльності;

- створюється інтернаціональне комунікаційне середовище, в якому розповсюджуються певні цінності, певні оціночні стандарти та соціально-психологічні установки.

Зазначені процеси супроводжуються якісними змінами в природно-економічній сфері регіональних процесів, основним фактором розвитку яких стає людський ресурс [22, с. 9 - 11]. Визнання вирішальної ролі знання та інформації стало основою прийняття у 2000 р. Європейською Радою рішення щодо нової стратегії на період до 2010 р. зі створення динамічного та конкурентноспроможного економічного простору за багатьма напрямками переходу до інформаційного суспільства. У регіональному аспекті вартим уваги є установка на локалізацію (регіоналізацію) певних соціальних практик у містах (територіях), які мають розширені можливості для необмеженого розвитку та примноження людського капіталу. Соціальні практики пов'язані з продукуванням, нагромадженням та споживанням послуг інформаційного типу – освітніх, консалтингових, які концентруються у містах - центрах університетської освіти та високих технологій. Такі міста, справедливо стверджує Л. К. Семів, є перспективними для створення в них вільних економічних зон, точкових зон з відповідною системою пільг і стимулів, котра слугує інструментом реалізації переваг певної території [21, с. 282].

Ця стратегія, спрямована на точкову локалізацію новітніх соціальних практик, зараз отримує додатковий імпульс. Це підтверджується виступом нового президента Європейської комісії Х. М. Баррозо, який 14 березня 2005 р. перед слухачами центру Лісабонської Ради у Брюсселі озвучив ідею “Європи можливостей”. Її серцевиною є те, що стратегічним інструментом досягнення цілей інформаційного суспільства є утворення спільними зусиллями ділових та університетських кіл “інноваційних полісів” на місцевому та регіональному рівнях [6]. Вони мають стати ключовими структурами у використанні та розповсюдженні знань та технологій для прискорення економічного зростання та створення нових робочих місць. Є. К. Марчук називає подібні

структури “соціополісом” і розуміє під цим нерозривно пов’язану з певною територією соціально-економічну структуру, яка: формує принципово нову, соціалізовану економіку; має особливий правовий статус; поєднує в собі економічні переваги вільної економічної зони інтелектуального типу з комплексною стратегією випереджаючого економічного, гуманітарного і соціального розвитку [17, 106 – 107]. Їх створення є швидким та дієвим механізмом перетворення інтелектуального потенціалу нації в інтелектуальний капітал.

“Інноваційні поліси” будуть домінуючим у найближчій перспективі світовим процесом інфраструктурного (насамперед, освітнього, технологічного, інноваційного) зонування регіонів – природно-економічної фрагментації територій. Таку локалізацію новітніх соціальних практик ми, зважаючи на вищеведене, достатньо аргументовано можемо назвати природно-економічною регіоналізацією. Її результатом є створення транс-адміністративних регіонів, контури ідентичності якого визначатимуться не територією, а природно-економічною гомогенністю (рівнями економіки, управлінської та технологічної культури), інформаційним потоками (спільними ідеями, концепціями, програмами), моральними нормами, просторовою взаємодією суб’єктів економічної, політичної, дослідницької діяльності.

Такий підхід є дещо незвичним для вітчизняної регіоналістики, хоча є окремі спроби відійти від традиційних критеріїв регіонування. Так В. Керецман, аналізуючи європейський досвід регіональної політики, стверджує, що регіонами, щодо яких може і повинно здійснюватись державне регулювання, слід вважати не тільки адміністративно-територіальні одиниці субнаціонального рівня (області та Автономна республіка Крим), а також виділені за тими чи іншими критеріями частини території держави, межі яких не збігаються з межами адміністративно-територіальної одиниці [13, с. 26].

У цьому підході все ж таки здійснюється прив’язка до певної території. С.А. Романюк вказує на можливість відійти від цієї схеми. Посилаючись на європейський досвід, він відмічає: “усвідомлення, що узгодження принципів різних соціальних партнерів щодо стратегії розвитку окремих регіонів, створення спільної інститу-

ційної інфраструктури є більш важливим, ніж визначення територій макрорегіонів, надання фінансових та правових гарантій” [20, с.79]. Логічно продовжуючи цю тезу, ми пропонуємо вважати природно-економічним регіоном інтелектуальну конструкцію, яка дає уявлення: про конфігурацію окремих територіальних утворень, які мають високі стартові позиції для динамічного розвитку людського капіталу; основних локальних системних суб'єктів інноваційних соціальних практик; про інформаційний простір, що формується на основі єдності природно-економічних, природно-технологічних та моральних цінностей, взаємних інтересів (економічних, політичних, культурних, наукових тощо). Така взаємодія може відбутись за умови, якщо вона спиратиметься на спільні інфраструктури (транспортна, фінансова, освітня, технологічна, телекомунікаційна тощо), інноваційне середовище, інформаційні ресурси та технології їх використання. Це – екстериторіальний (трансадміністративний) регіон, розуміння якого певною мірою можна пов'язати з філософським трактуванням регіону, для якого властиві свій менталітет, спосіб мислення, традиції та світосприйняття [14, с. 49], та який не має визначених адміністративних меж.

Принципових обмежень щодо утворення природно-економічних регіонів з точки зору організаційного забезпечення не існує. Для цього необхідно створити умови для формування в окремих локальних зонах соціальних практик, що відповідають вимогам інформаційного суспільства, встановити зв'язки, які сприяють регіональному розвитку на основі міжрегіональної взаємодії. Для цього суб'єкт дії, який територіально знаходиться в одному регіоні, має відчувати зв'язок не з адміністративним центром окремого регіону (держави), а з усіма регіонами держави (природно-економічними центрами держави), і, якщо додати до цього глобальний контекст, – з природно-економічними центрами світу. Їх взаємодія визначатиметься не місцем знаходження, а спроможністю засвоїти нові соціальні практики та цінності інформаційного суспільства, увійти у природно-економічний простір, який існуватиме паралельно із простором адміністративного регіону. Таким чином, утворення природно-економічного регіону є, насамперед, процесом формування

культурних спільнот та соціальних практик в окремих територіальних зонах та налагодження зв'язків між ними.

Масштабні завдання не можуть бути прерогативою єдиного центру прийняття рішень або й взагалі публічних органів управління, оскільки природно-економічна інтеграція не підпорядковується прямому адмініструванню. Вона потребує нових управлінських методів, соціально-гуманітарних технологій, і в цьому контексті суттєво залежить від провідних акторів нової економіки і культури, лідерів громадської думки, що формують культурні коди, моральні цінності, організаційно-технологічні норми; засобів масової інформації, які їх розповсюджують та впроваджують в життя. Мінімальна участь держави у проектуванні природно-економічних регіонів полягає насамперед у:

- перегляді концептуальних основ регіональної політики з метою її переорієнтації від проектування перерозподілу ресурсів між територіями до проектування розвитку, суб'єктами якого є громади, а не території, на яку розповсюджується юрисдикція публічних органів управління;
- формулюванні мети, завдань, принципів формування природно-економічних регіонів, визначення місця розташування їх центрів (“інформаційних вузлів”);
- сприянні створенню необхідних інституцій та інфраструктур, що забезпечують міжрегіональну співпрацю всередині держави та включенню внутрішньодержавних регіонів у світові економічні процеси;
- реалізації політики розвитку людських ресурсів, які, окрім суто освітніх заходів, передбачають адаптацію населення до нових соціальних практик.

Найголовнішим завданням держави з будівництва природно-економічних регіонів є створення інституційних умов – нормативного поля та інституцій, на які будуть покладені функції формування нової культури та соціальних практик. Природно-економічна регіоналізація, як складова державної регіональної політики, може розглядатись як відносно самостійний тип регіоналізації поряд з адміністративною. Вона є відносно незалежною від можливих варіантів установа нових адміністративно-територіальних меж. Ця теза аж ніяк не ставить під сумнів

важливість адміністративно-територіальної реформи в Україні, яка сьогодні планується до впровадження. Її проведення, справедливо підкреслює Л. М. Гогіна, є важливою передумовою сталого соціально-економічного розвитку та стабільності в державі, підвищення рівня життя громадян, створення оптимальних можливостей для надання сучасних управлінських послуг [9, с. 93]. Однак слід зважити на те, що зміна адміністративної карти України може зустріти сильний спротив регіональних та місцевих еліт. Це змушує шукати “м'які” форми переходу до нової адміністративно-територіальної системи на основі встановлення культурних та економічних міжрегіональних зв'язків, тобто природно-економічної регіоналізації.

Нова регіоналізація може здійснюватись в умовах існуючої системи територіального поділу. Її ціль – об'єднати та розкрити природно-економічний потенціал мережі територіально розділених системних агентів місцевого та регіонального розвитку. Можливий склад її учасників наводиться у ряді праць [20, с. 85 – 86;]. Найбільш важливими функціями наділяються, як правило, девелоперські агентства регіонального розвитку. В європейських країнах ці функції значно трансформовані за останні тридцять - сорок років відповідно до вимог інформаційного суспільства. Їх функціональне призначення орієнтоване на створення місцевих високотехнологічних підприємств, децентралізацію регіональної політики, інституціоналізацію колективних інтересів населення та їх реалізацію у формі “партнерства” між представниками органів публічної влади, місцевого бізнесу та організованої громадськості у питаннях реалізації спільних проєктів та програм розвитку певної території [16, с.35].

Перехід від централізованої та ієрархічної системи прийняття рішень до системи автономного прийняття рішень на рівнях регіонального та місцевого самоврядування зумовлює актуальність формування інституту муніципального консалтингу [18, с. 180]. Останній є необхідним інституціональним елементом нової регіоналізації в частині формування та підтримки природно-управлінських зразків діяльності з місцевого та регіонального розвитку відповідно до світових стандартів.

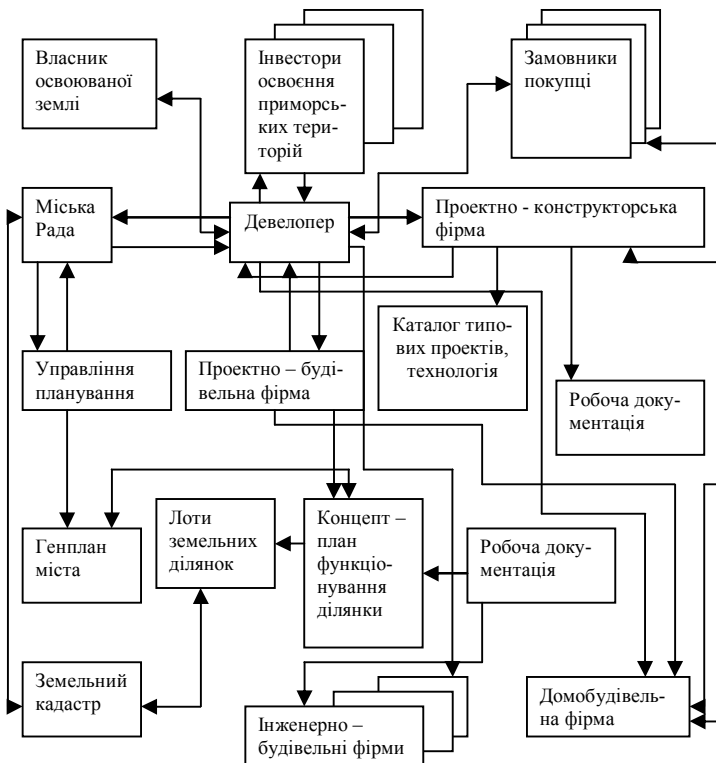

Рисунок 1. Схеми взаємодії суб'єктів комплексного освоєння приморської території

Таким стандартом на сьогодні є новий публічний менеджмент (New Public Management – NPM), який зародився у 70 – х роках ХХ ст. в англійських країнах та поширився в країнах Європи після запровадження Організацією економічного співробітництва та розвитку Програми публічного менеджменту PUMA (Public Management Programm) у 90-ті роки. Кристофер Полліт (Christopher Pollitt), аналізуючи результати реформ публічного управління, звертає увагу на вражаючі подібності та значні розходження у реформах публічного управління [24]. Однак саме подібності (природно-управлінська ідентичність і

спільні моральні цінності та норми), а не розходження сприяють міжрегіональній співпраці у світовому співтоваристві. Адепти формування „Гуманістичної Європи” ведуть пошук моральної ідентичності. Вони надають пріоритет у публічному управлінні не аналітичним методам, а моральним принципам. Вони стверджують про необхідність створення наднаціональної етики сектору публічного управління, яка має забезпечити принципи верховенства права та відповідальності, розроблених у рамках християнської природної традиції, а також гарантувати неподільне поєднання моральності та політики [25].

Програми публічного менеджменту PUMA формують систему партнерства між міською владою й приватними особами-власниками нерухомості й потенційними інвесторами. У той же час Програми публічного менеджменту захищають довгострокові інтереси міської громади в цілому від самоправності приватних власників - несанкціонованого використання землі й нерухомості, що особливо важливо для приморського м. Бердянська, де самовільна забудова прибережної території придбала риси стихійного явища, без урахування інтересів територіальної громади.

Загальна кількість створених робочих місць для фахівців курортної галузі м. Бердянська та прилеглих районів за 9 років реалізації Програми публічного менеджменту PUMA становитиме 3.1 тис, а зайнятість населення в курортному бізнесі з урахуванням інших галузей (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, виробництво товарів народного споживання, заклади харчування та розваг тощо) збільшиться на 14,01 тис. осіб (рис. 2).

Глобалізація примусово створює умови розвитку, які потребують взаємодії спільнот людей у масштабах, що перевищують територіальний простір держав. У світі розповсюджуються соціальні практики, які вже не базуються на принципі національної ідентичності і за своєю суттю є позадержавними, позарегіональними, позатериторіальними формами самоорганізації економічних, політичних та інших акторів.

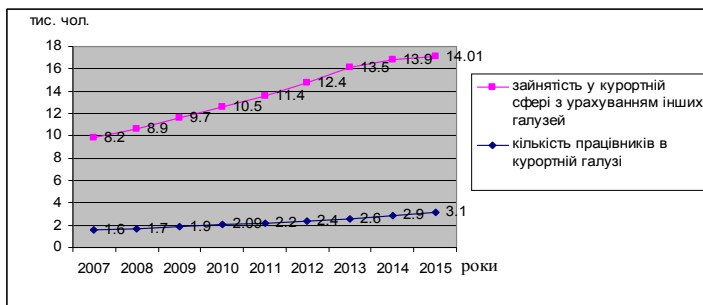

Рисунок. 2. Прогноз зайнятості (прямої та опосередкованої) населення м.Бердянська в курортній галузі (тис. чол.)

Фактори природно-управлінської ідентичності та етичності мають поєднати процеси глобалізації і локалізації, які ще позначаються поняттям глокалізації. У зв'язку з цим М.І. Долішній та С.М. Злупко обґрунтовано підкреслюють зв'язок регіоналізації та втілення національної ідеї [10, с. 36]. Піддаючи критиці тих дослідників, які найкращим способом регіоналізації вважають створення країв за критерієм історично сформованої субетнічної єдності, вони зазначають, що держава має дбати не про субетнічну, а про морально-психологічну, природно-національну єдність українського суспільства незалежно від регіону [10, с. 39]. Зауважимо до цього, що постіндустріальна регіоналізація змінює концептуальний підхід до національної самоідентифікації. Вона потребує формування нової наднаціональної природної спільності, на основі якої структурується міждержавний та міжрегіональний інтеграційний простір [23, с. 50].

Висновки та пропозиції. Сутність науково-прикладного значення концепту природно-економічної регіоналізації як складової методології регіональної політики передбачає:

перегляд методології регіональної політики, яка не може бути обмежена уявленням про регіон як тільки адміністративно-територіальну одиницю;

визначення предметного поля нової регіоналізації, до якого мають увійти інформація, комунікація, розвиток людських та інтелектуальних ресурсів, мобільні фінансові потоки, узгодження міжрегіональних інтересів, формування сучасних соціальних практик та цінностей;

розробку стратегії суспільного розвитку з точки зору його регіоналізації на основі формування інституцій інформаційного суспільства, що базуються на прийнятті владних рішень, орієнтованих на “сітьову” (горизонтальну) взаємодію органів влади з економічними, політичними, освітніми, науковими та громадськими акторами;

стабільність законів та інституціональних структур, що гарантують демократію, верховенство закону, забезпечення прав людини, наявність діючої ринкової економіки тощо;

створення умов для повноцінного використання можливостей регіонів та міст як суб'єктів міжнародного права.

Перспектива подальших досліджень. Нова регіоналізація потребує розробки системи поглядів на механізми регіональної політики, спрямованих на локалізацію економічних, управлінських, технологічних, соціокультурних змін, формування точкових соціальних практик (незалежно від регіональної приналежності), які відповідають світовим стандартам та діяльність яких базуються на розвинутій інформаційно-комунікаційній інфраструктурі, інформаційній взаємодії. На таких змінах, хоча і поза контекстом проблеми регіоналізації, наполягають інші дослідники, які займаються новими підходами до розвитку міст та регіонів України [7, с.8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Економічний простір і динаміка розвитку продуктивних сил України: теоретико-методологічні основи дослідження / [Б.М. Данилишин, І.К. Бистряков, О.І. Дацій та ін. ; за ред. Б.М. Данилишина]. – К.: РВПС України НАН України, 2008. – 220 с.
2. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком / Д.М. Стеченко. – К.: Вища школа, 2000. – 283 с.
3. Мазур А.Г. Регіональна економіка: проблеми відтворення й управління / А.Г. Мазур. – Вінниця : Вінницяоблдрукарня, 2000. – 263 с.
4. Василенко В.Н. Архитектура регионального пространства: монографія / В.Н. Василенко. – Донецк: Юго-Восток, 2006. – 256 с.
5. Організаційно-економічний механізм розвитку регіону: трансформаційні процеси та їх інституційне забезпечення :

- монографія / [кол. авт. ; за ред. А.Ф. Мельник]. – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – 608 с.
6. Баррозо Х. М. Виступ перед слухачами Лісабонської Ради 14 березня 2005 р. Метод доступу: <http://dialogs.org.ua/>
 7. Бойко-Бойчук О.В., Васюник І.В., Верланов Ю.Ю., Качур П.С. Нові підходи до розвитку міст та регіонів (Методологічні засади державно-правових експериментів). – К.: Міленіум, 2003. – 134 с.
 8. Гидденс Э. Устроение общества: очерк теории структуризации. – М.: Академический проект, 2003. – 528 с. («Концепции»).
 9. Гогіна Л. М. Удосконалення адміністративно-територіального устрою України з урахуванням відповідного досвіду країн Центральної та Східної Європи // Бакуменко В.Д., Гогіна Л.М. та ін. Європейські орієнтири адміністративного реформування в Україні: Моногр. / За заг. ред. В.Д. Бакуменка, В. М. Князєва. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – с. 93 – 126.
 10. Долішній М.І., Злупко С.М. Втілення національної ідеї у процес реалізації механізму регіональної політики // Регіональна політика та механізм реалізації / За ред. М.І. Долішнього. – К.: Наукова думка, 2003. (Проект “Наукова книга”). – с. 35 – 40.
 11. Долішній М.І., Симоненко В.К. Макрорегіоналізація України як основа здійснення регіональної політики // Регіональна політика: Методологія, методи, практика / НАН України. Інститут регіональних досліджень / Відп. ред. М.І. Долішній. – Львів, 2001. – с. 24 – 36.
 12. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура / Пер. с англ. Под научн. ред. О.И. Шкаратана. – М.: Гос. ун-т. Высш. шк. экономики, 2000. – 606 с.
 13. Керецман В. Наднаціональне регулювання регіонального розвитку в ЄС: виклики для України// Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. / Рекол.: С.М. Серьогін (гол. ред.) та ін. – Д.: ДРІДУ, 2004. – Вип. 1 (15). – с. 21 –27.
 14. Керецман В.Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти: Монографія. -К.: Вид-во УАДУ, 2002. -188 с.
 15. Коротич О. Характеристика та ознаки регіонів субнаціонального рівня // Актуальні проблеми державного управлін-

- ня: Зб. наук. пр. / Редкол.: С.М. Серьогін (голов. ред.) та ін. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2004. – Вип. 4 (18). – с. 195 – 204.
16. Лендъел М. Еволюція агентств регіонального розвитку в Європі // Бугай С., Лендъел М., Кіш С., Ілько І. та ін. Агентства регіонального розвитку в Україні: Становлення та перспективи / Київ. Центр Інституту Схід – Захід.- 2-е вид. – К.: Вид-во “Міленіум”, 2003. – с. 33 – 82.
 17. Марчук Є.К. Україна: нова парадигма поступу. – К.: “Аваллон”, 2001. – 216 с.
 18. Молодцов О.В. Муніципальний консалтинг: визначення та перспективи розвитку // Управління сучасним містом. – 2004. - № 1-3 (13). - С. 179 – 186.
 19. На пороге новой регионализации России. Доклад / П.Г. Щедровицкий, В.Н. Княгинин (научн.рук.). - Н. Новгород: Центр стратегических исследований Приволжского федерального округа, 2001. Метод доступу: <http://okrug.metod.ru/books/book1/getindex>
 20. Романюк С. А. Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: Регіональні дослідження: Моногр. – К : Вид-во УАДУ, 2001. – 112 с.
 21. Семів Л.К. Перспективи регіональної політики у сфері розвитку людського потенціалу // Регіональна політика та механізм реалізації / За ред. М.І. Долішного. – К.: Наукова думка, 2003. (Проект “Наукова книга). – с. 278 - 287.
 22. Скаленко О. Глобальні резерви поступу/ Передмова та наук. ред. О.Г. Білоруса. – К.: Основи, 2000. – 394 с.
 23. Тэвдой-Бурмали А. Интеграция и кризис идентичности: националистический вызов объединяющейся Европе // Европейский Союз на пороге XXI века / Под ред. Ю.А. Борко и О.В. Бугориной . – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – с. 42 –63.
 24. Pollitt Christopher. Clarifying convergence. Striking similarities and durable differences in public management reform // Public management review (Previously public management). - Vol. 3. – № 4. – December 2001. – pp. 471 – 492.
 25. Cruise Peter L, Brannon Pamela T. A brave new networked world: virtue ethics and the twenty – first century manager // Public Administration and Management: An Interactive Journal. – 2002. - Vol. 7, N 1. – pp. 1 – 7.